

ТОМПСОН СЕТОН

ПОДОРОЖ ДИКОЇ КАЧКИ

Переклав Юр. Сірий

Ціна 30 к.

Видавництво „УКРАЇНСЬКА ШКОЛА„

під орудою

С. Русової, Юр. Сірого, Я. Чепіги і С. Черкасенка.

Київ.

Друкарня Акц. Т-ва „Петро Барський у Києві“.

1918.

Подорож дикої качки.

I.

Дика, сизокрила качка звилася собі в осолі, на озерецьку, гніздо. Озерецько те було оторочене травою, і лежало коло схилу Верхової гори.

Коли проїздив мимо волами на скрипучій гарбі метис, то бачив тільки озерце, оторочене травою, над котрою росла лоза і маячила стара тополя.

Але для маленької дикої качки в очереті, для її сусідок, диких качок, на ближчих озерах їх озеро здавалося цілим царством, справжнім раєм, бо се була їх батьківщина. Саме тепер маленькі каченята готувалися пробити прозоре шкарлупиння. І яйця, сі десять перли дикої качки, переставали вже бути бездушними речами. Кожна з них виявляла, хоч і первістно, риси живої майбутньої Істоти.

Маленька дика качка овдовіла весною.

Принаймні чоловік її зник, а позаяк навкруги була сила смертельних ворогів, то гадка про його смерть була більш, ніж правдоподібною.

Вся її увага тепер була скупчена на гнізді та майбутніх дітях, що знаходились поки-що в яйцях. Всю другу половину вона особливо їх оберегала, лишаючи тільки на короткий час, щоб полетіти за їжею. Та й лишала не инакше, як вкривши пухом, вискубленим з власних грудей.

Одного ранку, дбайливо вкривши гніздо, качка полетіла і, летючи, почула шелест в густій лозі, але все-ж не переставала летіти далі. Коли вона повернулася, то в голосі її сусідки, дикої качки, ще чувся жах, а коло її власного гнізда було видно сліди людських ніг.

Покрівець займали, але дивна річ, всі яйця були цілими.

Ворог був занадто близько, але пішов нездобихом.

Минали дні за днями, а в міру того, як наближався час тому великому ділові, котрому вона себе присвятила, в серці у неї все більш та більш зростала любов до десяти крихоток в'язнів, що дякуючи її турботам, мали вийти на світ Божий.

Вона відчувала, що вони перестали бути звичайними яйцями, і час від часу говорила до них хрипким голосом; тоді їй здавалося, що вони одповідають їй з середини тихеньким „пі-і“, або згу-

ками яких неможна висловити людською мовою — остільки вони невлічимі для людського вуха.

Через те нема нічого й дивного, коли, вилупившись, вони знають ті числом обмежені й нескладні слова, котрі вживаються в розмові диких качок.

Всі небезпечности, що загрожували спочатку гніздові, минули; але з'явилося нове лихо.

Весна одзначилась врешті довгою посухою. Дощу не було на протязі багатьох днів, а коли наблизився великий для неї день, качка з жахом помітила, що озерце дуже помітно висихає. Навкруги його лежала широка полоса мулу, і коли, дощики не випадуть вчасно, крихоткам з перших же днів випаде небезпечна подорож суходолом.

Та прискорити висид було так само неможливо, як і викликати дощ; і в останні дні сидіння, вона, як того й боялась, бачила перед собою велику брудну калюжу на тому місці, де перед тим було озерце.

Нарешті каченята вилупились.

Маленькі парцелянові домовинки було розлущено одна за одною, і з кожної з них вийшло на світ Божий по маленькому дикому каченяті; десять малесеньких рябеньких, пухлятих клубочків, десять маленьких подушечок з жовтого оксамиту, десять крихотних золотих пуделок з діаман-

товими оченятами, і в кожному таїлась коштовна жарина життя.

Але доля була на лихо жорстока!

Дістатись до озера для них було тепер питанням життя чи смерті.

Ой! Чому сонце не дало сим пухнатим клубочкам хоча б днів зо три похлюпатись у воді, щоб набратись сили для такої страшної сухопутної подорожі?

Мати мусила негайно розв'язати се питання, або всіх їх втратити.

Каченята не потрібують їжі на протязі кількох годин після того, як вилупляться з яйця. Їх життя підтримується ще тою поживчою матерією, що була в яйці. Але як тільки вона використається, їм потрібна буде їжа.

До найближчого озера було з півмилі.

Все питання полягало в тому: чи зможуть крихотки знести таку довгу подорож?

Як уникнуть вони незчислених небезпек по дорозі?

Та ж кожний хортовий, або меделянський пес, сокіл, яструб, лисиця, ласка, койот, тарабаган, вівірка і гадюка,—всі вони однаково будуть вважати їх за свою власну законну здобич.

Все се мати почувала інстинктивно, хоч і не могла яскраво виявити. Як тільки десятеро пташенят одігрілось й оживилося, вона повела їх в траву. Там вони рачкувалися, пищали, падали,

пориваючись пробратись крізь високі стовбури трави, котрі як бамбуковий ліс, загорожували їм шлях.

Їх мати мусіла одним оком стежити за десятьма каченятами, а другим за всим, що їх оточувало, бо ні в них, ні в неї не було друзів. Численні живі істоти, що були навкруги них, були або ворогами, або ставились до них цілком байдужо.

II.

Вони довго коливали, поки, нарешті, вилізли на мілину і увійшли в тополевий гайок, та там і присіли спочити.

Одна крихотка, що завзято нарівні з іншими пробивала собі шлях, так знемоглася, що ледві чи можна було покладати надію, щоб вона дійшла до озера, сього обітованого далекого краю.

Коли каченята відпочили, мати вигукнула тихе, ніжне „квек“, що безсумніву значило „ходімо, діточки“, і вони знову рушили в дорогу, рачкуючи через галузки, тихо попискуючи, коли все було гаразд, і жалібно пишучи, коли застрявали в гущавині.

Нарешті вони вийшли на велике чисте поле. Йти було легше, та зате загрожувала більша небезпека від яструбів.

Мати довго сиділа в гущавині, турботно озирючи зо всіх боків небо перш ніж наважитись вийти в чисте поле. Потім, впевнившись, що ворогів немає, вона направила свою маленьку армію в безмежну пустелю, котра простягалася приблизно на сотню ярдів.

Крихотки що є сили поспішали за нею, випрямляючи прямокутником свої маленькі постаті і розтопірчивши, наче руки, свої маленькі крильця.

Качка страшенно хотіла зробити весь перехід за один раз, але скоро пересвідчилася, що се неможливо. Міцніші з її діток могли ще сяк-так встигати, а решта ледві-ледві йшли і яке більш знесилювалося, те далі відставало. Вони тепер ішли в рядок, розтягнувшись футів на двадцять, а найслабший шкутильгав десь кроків за десять позад усіх.

Мимоволі довелося зробити небезпечний спочивок в чистім полі.

Каченята, захекавшись, підбігали одно за одним до матері, а вона увесь час турбувалася про них.

Нарешті вони відпочили, і можна було далі провадити подорож. Тоді мати повела їх, як і перед тям тихо шепочучи: „Не бійтесь, любі!“

Не пройшли вони ще й половини дороги, а подорож дуже їх знесилила. Каченята знов розтяглися в лінію, а останні далеко відстали од

решти, як ось раптом, низько кругляючи, майже торкаючись землі, з'явився великий болотяний яструб.

— „Сквет!“ — прохрипіла мати, Сизе Крильце, і всі каченята припали до землі, крім останнього. Воно було занадто далеко для того, щоб почути пересторогу, і далі шкутильгало.

Величезний яструб спустився, захопив кінцями каченя, котре немилосердно пищало, і піднісся над кущами.

Бідолашна мати тільки дивилася з німем болем, як хижий злодій поніс її жовтого пухнатою малюка в далину. Але ні—не зовсім, бо в той час, як він прямував на мілину озера, де було кубло його молоденьких розбійників, він необережно пролетів над кущем, де жив корольок.

Сей сміливий маленький вояка, вигукнув боевий клич, звився в повітря і почалося полювання.

Розбійник тікав в далину, за ним поспішав корольок, один важкий і боязкий, другий—маленький, спритний і безстрашний. Вони летіли все да-

лі та далі і корольок кожним стрепетом крила все більш та більш настигав ворога.

Нарешті вони зникли з очей і голоси їх потонули в простороні.

Материне горе, Сизого Крила, звичайно, не таке глибоке, як людське, але у всякому разі воно щире. Та їй треба було потурбуватись про дев'ятеро каченят, що лишилися при ній. Вони опанували всі її думки. Вона поспішила сховати їх в кущах, і де-який час вони почували себе там вільніше.

З того часу дика качка постановила подорожувати під накриттям листя.

Більш години минуло в дрібних тривогах і спочивках.

Тепер озерце було недалеко, і слава Богу, бо каченята зовсім знемоглися, їх малесенькі лапки були подряпані аж до крові, і останні сили лишали їх. Вони спочили в холодку під останнім високим кущем, перш ніж перейти скучено чисту полявину між яворами.

Для них назавжди лишилося таємницею, що смерть ввесь час ішла слідком за ними.

Червона лисиця нанюхала слід маленького качиноного гуртка. Її гостре чуття вказало, що варто тільки піти в такому напрямку, щоб раптом натрапити на здобич. І ось вона зручно і беззвучно підкрадалася слідком за ними; вона навіть їх бачила. В звичайних умовах вона дуже скоро

поїла б їх всіх,—і саму матір їх; та иноді події різко одхиляють заміри в бік з прямого шляху. Вона була так близько, що змогла-б, коли-б уміла, перелічити маленьких подорожників, як ось вітер доніс до неї щось таке, що примусило її спинитись і проповзти кілька кроків. Коли повіяв знову вітер, вона пустилася тікати, не озираючись і намагаючись непомітно зникнути.

І неминучу небезпеку, безсумнівну смерть, було одхилено невидимою силою, про котру навіть чутливе матерне серце дикої качки не уявляло.

III.

Крихотки, коливаючись, ішли слідком за матіррю, котра поспішно вела їх чистим полем.

На щастя, довга затока озера була ось-ось уже, треба було тільки перейти стежку.

Вона радісно попрямувала туди, кричучи:— „ходіть, ходіть, мої любі!“

Але ж—горе! Се була справа людських рук і звалася „проїзним шляхом“.

По обидва його боки лежали два глибоких безмежних рівчаки, котрі люди звуть коліями. В один з них і впало четверо її каченят. П'ятеро

инших вмудрилися вилізти, але слідуюча колія була ще глибшою і ширшою і вони там застряли.

Боже, се ж страхіття!

Крихотки мали занадто мало сили, щоб звідтіля вилізти. Колії здавалися без кінця довгими і мати не знала, як допомогти дітям. Вони були зовсім безпорадні, і ось в той час, коли качка безпорадно крутилась то сюди то туди, підбадьорюючи каченят і благаючи їх напружити останні сили, перед нею раптом з'явився той, кого вона боялася більш всього на світі—смертельний ворог качок, груба висока людина.

Сизе Крильце кинулась йому під ноги, затремтіла й затрепотіла перед ним крилами.

Не для того, щоб виблагати милосердя!

Ох, ні! Вона тільки поривалася впевнити його, що вона поранена, і мала надію, що він припинить переслідування, а вона тим часом заведе од нього каченят.

Та чоловік добре знав сі штуки і не здався на них. Замість того, він оглянувся і помітив дев'ятеро пухнатих каченят з блискучими оченятами, що сиділи в глибоких коліях і даремно думали сховатись.

Він обережно нахилився і всіх їх зібрав в свою шапку.

Сердешні крихотки!

Як перелякано вони пищали!

Сердешна мати! Як гірко плакала вона за своїми дітьми!

Вона знала, що всі вони будуть знищені перед її очима, і з розпачем билась грудьми об землю перед сим страшним велетнем.

Безмилосердне страхіття попрямувало до озера, без сумніву для того, щоб, проковтнувши каченят, запити їх водою. Він нахилився, і за хвилину... каченята весело хлюпалися у воді.

Мати кинулася в воду й покликала діток. Ті підпливли й оточили її.

Вона й не уявляла, що ся людина була її другом; вона не знала, що се той спаситель, однієї присутності якого було досить, щоб прогнати лишицю і визволити їх від страшної небезпеки,—людський рід дуже довго переслідував її родичів і вона продовжувала зневажати його до кінця свого життя.

Її першою гадкою було завести каченят од його яко мога далі.

Вона попливла з ними просто через усе озеро.

Се було великою помилкою, бо тут вона могла наразитись на напад інших, справді страшних ворогів.

Той самий величезний яструб побачив її і почав знижуватись, розраховуючи вхопити в кожную лапу по каченяті.

— Ховайтесь в очерет!—Крикнула Сизе Крильце; і всі каченята подалися туди, хутко працюючи

маленькими лапками, наскільки дозволяла їм втома.

— Пливіть скоріш! Скоріш!—кричала мати.

Але яструб був вже зовсім близько. Не дивлячись на те, що вони пливли дуже скоро, він мусів би за хвилину догнати їх.

Каченята були ще дуже маленькі і не вміли поринати.

Здавалося, що спасіння немає... Коли саме в ту хвилину, як яструб націлився, вигадлива мати поринула і, захопивши води та вимахуючи крилами, зо всієї сили обхлюпала яструба.

Здивований яструб піднісся в повітря, щоб струснутись, а мати тим часом підбадьорювала каченят. Вони й справді напружували всі сили. Але яструб знову налітав на них і знову був одбитий бризками.

Три рази він налітав і три рази качка обхлюпувала його водою, поки нарешті каченята сховалися в захистному очереті.

Тоді розлютований яструб накинувся на матір; але вона чудесно впірнала, і хлюпнувши на нього в останній раз, сховалася під водою.

Випірнула в очереті і тихо покликала: „квек, квек!“

Дев'ятеро стомлених крихоток зібралися круг неї, і тільки тут могли вони спокійно відпочити.

Але се ще не все.

Не встигли вони почати ласувати яечками комах, як почулося далеке „пі-і-пі-і“.

Сизе Крило знову повликала ніжно: „кве-е-е-е-к“.

І крізь оситняк, перебіраючи лапками, як доросле, виплигло десяте каченя, те, котрого захопив був яструб.

Кігті яструба не зробили йому шкоди.

Славетний корольок настиг його саме над озером. При першому ударі дзьобом, яструб закричав і впустив свою здобич; каченя без шкоди впало в воду і сховалося в очереті, де й діждалося матері та братів.

Вони почали щасливо жити на великому озері, поки аж вирости й полетіли на власних крилах.

Видавництво „УКРАЇНСЬКА ШКОЛА“

під орудою С. Русової, Ю. Сірого, Я. Чепіги
і С. Черкасенка

Випустило такі книжки до колективного читання
(з малюнками).

Серія I.

1. С. Черкасенко. Маленький горбань.
2. Його-ж. Гараськів Великдень.
3. Т. Бордуляк. Дай, Боже, здоровля корові.
4. І. Франко. Малий Мирон.
5. Його-ж. Грицева шкільна наука.

Серія II.

6. А. Чехов. Білолобий. Пер. Ю. Русова.
7. Ю. Сірий. Світова мандрівка краплини води. Вид. 2-ге.
8. С. Черкасенко. Воронько.
9. Ю. Русов. Земноводні тварини.
10. Його-ж. Про плазунів.

Серія III.

11. Т. Шевченко. Тарасова ніч. Іван Підкова. Гамалія.
12. Ю. Сірий. Дивовижні рослини. Вид. 2-ге.
13. Його-ж. Про горобця, славного молодця. Вид. 2-ге.
14. С. Черкасенко. Безпритульні.
15. Ю. Русов. Як здобувають нафту.

Книжки можна набувати по всіх книгарнях на Україні.

Головний склад: Київ, Бесарабська площа, № 2, Видавництво
„Дзвін“ і „Українська Школа“.